

Annine van der Meer

DE UITDAGING VAN DE ZIEL, waarheid, weten en wijsheid

Annine van der Meer sprak namens de Theosofische Vereniging in Nederland.

Dr. Annine van der Meer is godsdiensthistoricus en theoloog. Zij promoveerde in 1989 bij professor Gilles Quispel. Zij publiceerde verschillende boeken, waaronder in 2013 *'The Language of MA, the primal mother; the evolution of the female image in 40,000 years of global Venus Art'*.

De Uitdaging van de Ziel

Op 16 september 2013 maak ik een winderige fietstocht door het vlakke Westlandse landschap. Onder een strakblauwe lucht zeilen opbollende witte wolkenpartijen langs.

Ik ben op weg naar hartje Den Haag, want ik ben door het bestuur van de TVN uitgenodigd voor een voorbereidende vergadering van de dag *DE UITDAGING VAN DE ZIEL, waarheid, weten en wijsheid*.

Deze vindt plaats in de bibliotheek van het gebouw op de tweede verdieping. Ik ben de eerste en kom na de roezige stad in een oase van stilte.

Vanuit het iets hogere blik de Boeddha de wereld in.

Ik verstil en blijf voor het altaar staan.

Ik buig en verbind mij.

De stilte werkt heilzaam. Vervolgens loop ik intuïtief naar de boekenkasten aan de lichte raamkant. Hier valt mijn oog als eerste op de *Pistis Sophia* in de vertaling van G.R.S. Mead.

Ik neem een deel in handen en verbaas me.

Waarom loop ik hier linea recta op af?

Wat kan de *Pistis Sophia* te maken hebben met 'DE UITDAGING VAN DE ZIEL'? Deze vraag overvalt mij.

Het antwoord daagt pas weken later.

Over Theos en Sofia

Thuis gekomen berg ik mijn aantekeningen van die middag op in een witte map met op de cover het embleem van de Theosophical Society. Binnen de ronde cirkel van de slang die in haar staart bijt (het veld van manifestatie van Eindeloos Bewustzijn) zie ik twee dooreen gevlochten driehoeken van Geest en Stof.

De diep donkerblauwe driehoek met de punt naar beneden voor de indaling van de Geest in Stof en de lichte driehoek met de punt naar boven voor het opstijgen van Stof tot Geest.

Vanuit het ronde slangenveld van Eenheid ontstaat een Tweeheid van lichte Geest en kosmisch blauwe Stof. De Stof, of Materie (afgeleid van Mater of Moeder), biedt de vorm waarin Geest, of Vader, tot Bewustzijn kan komen.

De twee driehoeken zijn dus een manifestatie van de Moeder-Vader, van het vrouwelijke en mannelijke aspect van Eindeloos Bewustzijn. Wanneer beide principes zich verbinden, verwekken zij hun Kind, de Drie.

Hun Kind is het vrouw-mannelijk scheppende principe, de Logos, de oerklank in het Woord.

Drieheid

Eenheid manifesteert zich dus, naast Tweeheid, ook in Drieheid. In de drie zijden van de driehoeken komen de drie aanzichten van de manifestatie van Eindeloos Bewustzijn samen: Moeder-Vader-Kind. India kent Brahma, Vishnu en Shiva en hun wederzijdse Shakti's. Het oude Egypte kent Isis, Osiris en Horus. De Kabbala kent Kether, Binah en Chokma. De theosofie kent de Eerste, Tweede en Derde Logos. Het vroege christendom kent God de Vader, God de Zoon en God de Moeder, de Heilige Geest. Deze laatste is onder andere bij Hebreeuwse christenen bekend als Wijsheid of Sofia.

Het Kind van Theos en Sofia

In het centrum van de in elkaar gevlochten driehoeken staat de Ankh, die bestaat uit een T-vormig kruis voor Materie en de cirkel voor Geest. Het staat voor het ontwakend individuele bewustzijn van Geest en Ziel op reis in Stof te zijn. Uitgaande van de twee driehoeken Stof en Geest neem ik in dit artikel een dubbele invalshoek. Ik zal *De Uitdaging van de Ziel* benaderen vanuit Vrouwelijk én Mannelijk, vanuit Beeld én Woord, vanuit Symbool én Tekst: Sofia en Theos.

Zwarte Moeder uit Limoges
(Notre Dame de la Pleine Lumière)

Over de ziel

Wat verstaat men in de Theo-Sofia of Oude Wijsheid onder 'de ziel'? En waarom is deze kennis zoekgeraakt? Tijdens het patriarchaat raakte de aloude wijsheid verborgen; deze werd levend gehouden in verborgen mysteriescholen. Toen brak echter de 19e eeuw aan en een golf van oude wijsheid spoelde als nieuw over de wereld. De dames Helena Blavatsky, Annie Besant en Alice Bailey gaven samen met vele anderen een belangrijke spirituele impuls aan de zoektocht van de mensheid naar waarheid, weten en wijsheid. Welke wijsheden werden, na een periode van verkettering en vervolging, nu open en vrij in de openbaarheid gebracht? De zeven klederen van de vaak als vrouwelijk ervaren ziel vormen het voertuig waarin Geest tot Bewustzijn wil komen. De ziel wordt vaak voorgesteld als een kelk die bestaat uit vele bloembladen, een soort schaal of graal waarin Geest kan instromen en vorm kan krijgen. Ons fysieke lichaam vormt als zevende kleed, of voertuig, de fysieke tempel van dit bewustwordingsproces. Onze ruggengraat vormt de staf of levensboom waarlangs zeven energiewielen wentelen. Aan de basis ligt de kundalini- of ringvormige slangenkracht van de Moeder. Deze richt zich spiraalsgewijs langs de ruggengraat omhoog, in de vorm van twee slangen, een donkere en een lichte, een vrouwelijke en een mannelijke. Wanneer het lukt om deze twee electro-spirituele energieën, via het hart, in de kruin evenwichtig met elkaar samen te brengen, ontstaat een verbindende nieuwe Eenheid. Het is de verbinding van het individueel Eindeloos Bewustzijn met het grote Eindeloze Bewustzijn, het is de druppel die weer beseft deel uit te maken van de zee. De ziel vormt dus eigenlijk de vormgevende verbinding tussen die twee polen van hoger Bewustzijn en individueel Bewustzijn, in de gnosis 'de tweeling' genoemd. Er zijn diverse **symbolen** om

dit proces uit te drukken: in de kruin aangekomen, krijgen de twee slangen nu veren of vleugels en samen vormen ze met de ruggengraat één gevleugelde of gevederde slang, in feite de derde slang, drie in één. In India bloeit in de kruin nu een duizendbladige lotusbloem. Dit 'tantrisch-spirituele' bewustzijn van het Heilig Huwelijk is sterk aanwezig geweest in de fase waarin de mensheid zich de Moeder bewust was: in moederculturen wordt met slangen gedanst; de Grote Godin heeft een vogelgezicht en haar bewustzijn heeft kosmische vleugels, net als dat van haar volgelingen.

Bewustzijnsontwikkeling

Ik ga ervan uit dat er een drieledige mensheidsontwikkeling is. Vanuit een toestand van eenheid of 'het paradijs' (de nul-fase) gaat de geestvonk, omhuld door diverse zielelichamen, op een kosmische reis: het is de zoektocht naar de parel uit *Het Lied van de Parel* uit de *Handelingen van Thomas*. Was hij-zij een onbewuste hemelbewoner, dan wordt hij-zij uiteindelijk een van geest en ziel bewustgeworden aardebewoner. Het gaat vanuit Beziel Onbewust via Onbeziel Bewust naar Beziel Bewust, zoals mijn collega Eileen van der Sande-Horvers bij het Jungiaans Instituut in haar cursus 'De reis van de ziel' scherp heeft opgemerkt. De eerste fase (nog dicht bij het 'paradijs') staat in het teken van de Moeder; de tweede (waarin wij ons nu als mensheid bevinden) in het teken van de Vader; de derde in het teken van hun verbinding, Moeder-Vader-Kind. Dat tijdperk van geïntegreerd bewustzijn van de Moeder-Vader in hun vrouwmannelijke Kind staat op het punt geboren te worden. Het is een tijdperk van nieuwe Bezieling en Geest. Mijn visie op de mensheidsontwikkeling is dat het teloorgaan van het bewustzijn van de Moeder mens en wereld heeft beroofd van ziel en geest, van de verbinding tussen geest, ziel

en stof. Dit is echter slechts een tijdelijke fase en een noodzakelijk proces. De geboorte van de Nieuwe Mens is op handen: de Wereldmoeder verkeert in een heftig barenproces.

Nicholas Roerich, *Mother of the World*

De driehoek met de punt naar beneden

Laten we even kijken naar die eerste fase van de Moeder. Een van de oudste menselijke symbolen, naast het symbool van de slang, is de driehoek met de punt naar beneden. Over de hele wereld is dit symbool op rotswanden ingekerfd, vanaf de vroegste menselijke tijden, al dan niet ingekleurd met rode oker. Deze driehoek staat voor de Venusheuvel, de goddelijke Baarmoeder. In de oertijd ervaart men de levenskracht in mens en natuur als vrouwelijk. Men beschikt over een oerhelderziendheid waarmee men in de voor het fysieke oog onzichtbare werelden van fijn- en niet-stoffelijkheid kan schouwen. In deze tijd weet men dat zielen

van voorouders reïncarneren in de clan van de clanmoeder: zij geeft de bloedband en daarmee de herinnering en de kennis door. Het is daarom ook begrijpelijk dat in deze tijden veel vrouwelijke kunst wordt gemaakt: de Venusbeeldjes zijn onder andere zielehuizen van overleden voormoeders. Symbolen op Venuskunst tonen ons de spirituele vermogens van de oermoeders: ronde hoofddeksele met zeven windingen; bi- en tri-lijnen. Het is de 'periode van de Moeders', een periode die ik ook wel 'het moederland' genoemd heb. De naar beneden gerichte driehoek in het embleem van de Theosofische Vereniging in Nederland staat voor involutie of incarnatie van Geest in Stof, maar wel mét behoud van bewustzijn van Geest en Wijsheid. Geest en stof zijn hier nog relatief een.

De driehoek met de punt naar boven

Daarna breekt de tijd aan dat mensen ontworteld raken, hun geboortegrond verlaten en losgeweekt worden van grootfamilie en clan. Het kerngezin ontstaat waarin de vader heerst. De oer-helderziendheid en de verbinding met het onzichtbare gaat verloren; de mensheid is in het diepst van de stof ingedaald. De ontgeestelijkte en ontzielde Stof wordt hard. De aarde en de wereld verharden, het zachte hart van de mensheid wordt hard. Dit wereldwijde drama van oorlog en lijden heeft één groot voordeel: het individuele bewustzijn wordt gevormd. De ziel ontwikkelt haar rationele vermogens. In wereldgodsdiensten die na de zogenaamde axiale tijd rond 600 v. Chr. ontstaan, zie je een neiging tot onthechting aan de Stof. Materie wordt als slecht, donker én vrouwelijk ervaren. Donker en licht worden gescheiden. In filosofie en theologie ontstaan beelden van de zondeval, van duivels en demonen, van ontkenning van het lichamelijke en seksuele. Er komt een grote vrouw-vijandigheid

over de mensheid. Om dat rationele en individuele bewustzijn te vormen moet je afstand doen van oude helderziendheid en van je liefhebbende familie; je moet ruimte hebben om de eigen weg te gaan: de mensheid gaat puberen. Het is opmerkelijk dat op afbeeldingen uit oude culturen uit de Moederfase de ziel uitgebreid in beeld wordt gebracht: men is overtuigd van een eeuwig leven en weet dat de ziel een reis door de kosmos maakt. Daarna zie je in de Vaderfase de ziel een schim worden van wat deze ooit was, tot het moment dat de ziel volledig uit beeld verdwijnt. Het gaat nu alleen om het individueel lichamelijke, het kleine ego. De kunst is een spiegel van bewustzijn.

Na het beeld het woord

Wereldreligies zijn religies van het boek, heilige boeken zijn van de hand van mannen, ze worden herschreven door mannen.

Vaak wordt het vrouwelijke uit deze teksten weggeschreven. Oersymbolen als de baarmoeder, de slang, de appel en de boom wortelen in egalitaire en vrouwvriendelijke culturen en komen wereldwijd voor.

In de omslag van egalitaire en vrouwvriendelijke culturen naar dominantie-culturen ondergaan diverse symbolen een omzetting. Het lichte hiernamaals wordt een donkere hel. Ziel en Geest verdwijnen uit het bewustzijn. De vulva wordt tot schaamheugel; de slang van brengster van inzicht en wijsheid in de gnostisch-christelijke teksten, tot verleidster in Genesis; de appel wordt een gif-appel en de boom van leven wordt omgehakt of dient hooguit met kerst als decoratieve kerstboom. Maar dit is slechts de halve waarheid. Vanuit de twee driehoeken gaan wij in de Nieuwe Tijd de weg van het midden bewandelen, de weg naar het Kind van de Moeder-Vader, want in de evenwichtige balans van het midden ligt de eenheid van de tegendelen.

Beeld en Woord in de 20e eeuw

In de 19e en 20e eeuw wordt in groten getale vrouwelijke kunst uit oude culturen opgegraven, maar het blijft niet alleen bij beelden: Moeder Aarde geeft ook vrouwvriendelijke teksten uit de tijd van een ouder Weten terug. In de *Pistis Sophia* valt Wijsheid of Sophia in de stof en vindt zich zelf terug in de wereld van chaos. Na de vele smeebeden die opgetekend staan in het eerste en tweede boek, wordt Sophia gered en geheiligd (I, 29-11, 82).

Ik herinner me een andere vroeg-christelijke tekst, het *Evangelie naar Maria* (Magdalena). Hierin beschrijft Maria Magdalena de weg van de ziel door de kosmos. De ziel maakt een reis en moet gevaren trotseren. Een deel van de tekst is zoekgeraakt en je valt er midden in. Zo is de situatie op aarde ook: net als in tekst is een groot deel van de kennis over de ziel anno 2014 zoekgeraakt. Daarom voelt een spectrum van esoterische groeperingen in Nederland in maart 2013, op initiatief van de TVN, de noodzaak om bijeen te komen en 'de ziel' opnieuw onder de aandacht te brengen. Er is hoop: wij zijn op weg naar beziel Bewustzijn. Het donker in ons wordt omarmd en aan het licht gebracht.

Uit een kruik bij Nag-Hammadi in Egypte staat in het vroeg-christelijke *Evangelie van Thomas* een oproep tot nieuwe eenheid, een oproep om de weg van de balans te vinden, de weg van het midden waarin tegendelen elkaar opheffen:

*Als jullie de twee één maakt
en het binnenste maakt als het buitenste
en het buitenste als het binnenste
en het bovenste als het onderste en het
onderste als het bovenste
en als jullie het mannelijke en het
vrouwelijke één en hetzelfde maakt...
dan zullen jullie ingaan tot het
Koninkrijk* (NHC II.2, log.22).

Nicholas Roerich, *Madonna Oriflamma*